

คำชี้แจงในการใช้เอกสารประกอบการเรียน (สำหรับนักเรียน)

เอกสารประกอบการเรียนเล่มนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยนักเรียนจะได้ประโยชน์จากบทเรียน ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด

1. นักเรียนอ่านหัวข้อเรื่อง ความนำ สารสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนศึกษาเนื้อหาบทเรียน
 2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วตรวจคำตอบในภาคผนวกจากนั้นบันทึกคะแนนเก็บไว้
 3. นักเรียนศึกษาบทเรียนตามลำดับ โดยไม่ต้องรีบร้อน หากมีปัญหาหรือข้อสงสัยในขณะศึกษาบทเรียนให้ปรึกษาและขอคำแนะนำจากครูผู้สอนทันที
 4. เมื่อนักเรียนเข้าใจบทเรียนแล้ว ทำกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทุกข้อแล้วตรวจคำตอบในภาคผนวก จากนั้นคำแนะนำที่ได้วัดเกณฑ์การประเมินผล ถ้านักเรียนไม่พอใจระดับเกณฑ์การประเมินผลให้กลับไปศึกษาบทเรียนแล้วตอบคำถามใหม่อีกครั้ง แล้วบันทึกคะแนนเก็บไว้
 5. เมื่อศึกษาบทเรียนจบแล้ว ทำแบบทดสอบหลังเรียน และตรวจคำตอบในภาคผนวกจากนั้นนำคะแนนที่ได้วัดเกณฑ์การประเมินผล แล้วนำคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนเปรียบเทียบความก้าวหน้า
 6. นักเรียนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่ดูเฉลยก่อนทำแบบทดสอบและกิจกรรม
 7. ส่งคืนเอกสารนี้ตามกำหนดเวลาและต้องรักษาให้อยู่ในสภาพดี
-

เอกสารประกอบการเรียน

รายวิชา สังคมศึกษา 3 รหัสวิชา ส32101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เล่ม 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เวลา 4 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด ม.4-6/6 วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ตัวชี้วัด ม.4-6/7 วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

ตัวชี้วัด ม.4-6/8 วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

สาระการเรียนรู้

1. ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา
2. หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์
3. การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์
4. พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาได้
2. วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ได้
3. อธิบายการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์ได้
4. อธิบายคุณค่าของการฝึกหัดอบรมตนและการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการมุ่งสู่อิสรภาพในทางพุทธศาสนาได้

แบบทดสอบก่อนเรียน

เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

- คำชี้แจง** 1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 10 คะแนน
2. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับอักษร ก ข ค และ ง ที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในกาลามสูตรนั้น เกี่ยวกับเรื่องใด
 - ก. การรู้จักคาดการณ์อย่างถูกต้อง
 - ข. การอ้างอิงตำราหรือคัมภีร์ของนักปราชญ์นั้นสามารถกระทำได้
 - ค. การเชื่ออะไรนั้นจะต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง โดยอาศัยสติปัญญาและเหตุผล
 - ง. การพิจารณาความเห็นของผู้อื่นว่าถูกต้องหรือไม่นั้น จะต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของเราด้วย
2. การที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปศึกษาวิชาความรู้จากสำนักต่างๆ นั้นสอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในขั้นใด
 - ก. เห็นปัญหา
 - ข. รวบรวมข้อมูล
 - ค. ตั้งคำถามชั่วคราว
 - ง. อธิบายคำตอบเป็นทฤษฎี
3. การกระทำใดจัดว่า เป็นลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา
 - ก. พระสงฆ์ในแต่ละวัดนั้นจะทำวัตรเช้าเย็นทุกวัน
 - ข. การทำพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ
 - ค. การทำพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะต้องมีจำนวนครบ 9 รูป
 - ง. การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาอุปสมบทนั้น พระสงฆ์ทั้งปวงต้องลงมติเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์
4. กระบวนการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาที่คล้ายกับกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ คือ วิธีคิดข้อใด
 - ก. วิธีคิดแบบอริยสัจ
 - ข. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา
 - ค. วิธีคิดแบบแยกองค์ประกอบ
 - ง. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

5. ข้อความที่กล่าวว่า “ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการเข้าประชุม ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทั้งในทางคัดค้านและในทางเห็นด้วย” สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในข้อใด
 - ก. สิทธิในการคัดค้าน
 - ข. สิทธิเสรีภาพในการประชุม
 - ค. สิทธิของพระสงฆ์เท่าเทียมกัน
 - ง. สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
6. ข้อใดเป็นการฝึกฝนตนเองให้สูงขึ้นตามลำดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูง
 - ก. ระดับอโนธพาลปูชน ระดับพาลปูชน ระดับกัลยาณปูชน ระดับอริยบุคคล
 - ข. ระดับอโนธพาลปูชน ระดับกัลยาณปูชน ระดับพาลปูชน ระดับอริยบุคคล
 - ค. ระดับพาลปูชน ระดับอโนธพาลปูชน ระดับกัลยาณปูชน ระดับอริยบุคคล
 - ง. ระดับพาลปูชน ระดับอโนธพาลปูชน ระดับอริยบุคคล ระดับกัลยาณปูชน
7. การฝึกฝนตนเองในระดับกัลยาณปูชนจะต้องมีธรรมในข้อใด เกือบสมบูรณ์จนถึงขั้นสมบูรณ์
 - ก. ศีล 5
 - ข. กุศลมูล 5
 - ค. ศีล 5 ธรรม 5
 - ง. อริยสัจ 4 ขั้น 5
8. เป้าหมายของการฝึกฝนตนเองของมนุษย์มุ่งสู่อิสรภาพ คือ การหลุดพ้นจากการครอบงำของเรื่องใด
 - ก. ทุกข์
 - ข. กิเลส
 - ค. โลก โภคะ หลง
 - ง. ความชั่วทางกาย วาจา ใจ
9. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับด้านความเชื่ออย่างไร
 - ก. ไม่ควรเชื่อสิ่งใดจากเอกสาร
 - ข. ควรเชื่อในสิ่งที่ปรากฏชัดเจน
 - ค. กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริง
 - ง. ก่อนจะเชื่ออะไรจะต้องมีการพิสูจน์

10. ข้อใดจัดเป็นความแตกต่างกันระหว่างหลักการของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

- ก. วิทยาศาสตร์มุ่งการทดลองหาความจริงจากวัตถุ พระพุทธศาสนาไม่เน้นการทดลองหรือการสืบค้น
- ข. วิทยาศาสตร์เน้นการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของโลก พระพุทธศาสนาเน้นการควบคุมธรรมชาติของมนุษย์
- ค. วิทยาศาสตร์ยอมรับโลกแห่งสสารที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ว่ามีจริง พระพุทธศาสนายอมรับเฉพาะเรื่องจิตใจ
- ง. วิทยาศาสตร์มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พระพุทธศาสนาเน้นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่ากฎเกี่ยวกับสิ่งไร้ชีวิต

กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน
เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น..... เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
คะแนนที่ได้				

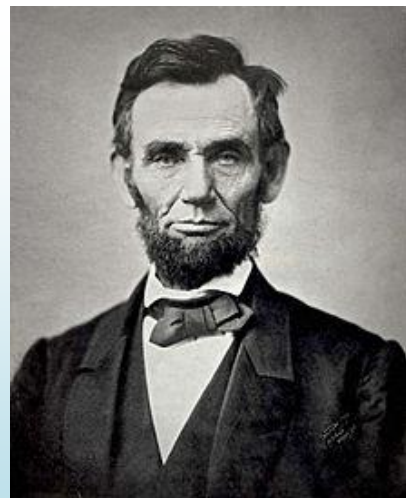
ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

1. ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

ประธานาธิบดีเอเบร่าแฮม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้แสดงวาทะเกี่ยวกับคำว่าประชาธิปไตยไว้ว่า **“เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”**

จากวาทะดังกล่าว เราอาจสรุปความหมายของประชาธิปไตยได้อย่างกว้าง ๆ ว่า เป็นการปกครองที่ถือว่าบุคคลทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกฐานะและทุกอาชีพ มีเสรีภาพ สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม และบ้านเมืองเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการปกครอง และการดำเนินชีวิต

โดยทั่วไปถือว่า นครรัฐกรีกเป็นต้นกำเนิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเริ่มต้นจากที่โซโลมอน (594 ปีก่อน ค.ศ.) ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญจัดตั้งศาลประชาชนขึ้น ต่อมาแอนติส เทเนส (Antis Thenes) (509 ปีก่อน ค.ศ.) ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญของนครรัฐกรีกอีกโดยให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น และในยุคต่อมาเมื่อ 461 ปีก่อน ค.ศ. เปรริเคลิส (Periclis) ได้แก้ไขลักษณะการเมืองการปกครองของ

ภาพที่ 1.1 เอเบร่าแฮม ลินคอล์น
ที่มา : <http://www.th.wikipedia.org>

ภาพที่ 1.2 นครรัฐกรีกในอดีต
ที่มา : <http://www.sainampeung.ac.th>

นครรัฐให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น ชาวกรีกทุกคนสามารถวิจารณ์การบริหารงานของผู้ปกครองนครรัฐได้โดยไม่ถือเป็นความผิดการตัดสินใจกระทำการใดใช้วิธีลงมติแล้วทำตามเสียงข้างมาก ราชากรีกถือเป็นเรื่องสำคัญที่ชาวเมืองสนใจและกระทำก่อนเรื่องส่วนตัว

วิถีทางแบบประชาธิปไตยอย่างปฏิบัติกันในนครรัฐกรีกนั้น ถ้าพิจารณากันอย่างประเทศกรีซหรือนครรัฐกรีกในอดีต ได้ชื่อว่าเป็นที่ให้เกิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแห่งแรกของโลก ถองแท้ โดยเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเปรียบเทียบ ก็เห็นได้ชัดเจนว่า แท้จริงแล้วแนวคิดหรือวิธีปฏิบัติดังกล่าวมาข้างต้น ได้ก่อตั้งขึ้นในพระพุทธศาสนา ก่อนประชาธิปไตยของกรีกนับเป็นเวลาหลายสิบปี โดยพระพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของชาวพุทธได้ทรงวางแนวทางเอาไว้เพื่อเป็นแนวประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ดังคำกล่าวของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาว่า **“พระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างแห่งลัทธิประชาธิปไตยที่เก่าแก่ที่สุดของโลกมีหลักการและวิธีการอันทันสมัยมาจนทุกวันนี้”**

ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

- 1. พระพุทธเจ้าประธานความเป็นใหญ่แก่สงฆ์** เมื่อมีผู้มาขอบวชเพิ่มจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงเลิกการประธานอุปสมบทด้วยพระองค์เอง ทรงประธานความเป็นใหญ่ให้พระสงฆ์ดำเนินการอุปสมบทเองโดยพระสงฆ์เป็นผู้คัดเลือกและตรวจสอบคุณสมบัติผู้มาขอบวชกันเอง ในการทำพิธีอุปสมบทนั้นพระสงฆ์ทั้งปวงต้องมีมติเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์ ถ้ามีการคัดค้านแม้เพียงหนึ่งเสียงถือว่าการอุปสมบทเป็นโมฆะ
- 2. พระพุทธเจ้าเองก็ทรงเคารพพระสงฆ์** เมื่อประธานความเป็นใหญ่หรือความเป็นอธิปไตยให้แก่พระสงฆ์แล้วพระองค์เองก็ได้ทรงถือว่าเป็นพระศาสดาผู้คอยชี้ขาดบงการ ตรึงกันข้ามพระองค์กลับเคารพมติสงฆ์โดยเฉพาะในที่ประชุมสงฆ์ คือ ทรงรับฟังความคิดเห็นของพระสงฆ์อยู่เป็นปกติ ลักษณะเช่นนี้ชี้ชัดถึงคุณลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยของพระพุทธศาสนา
- 3. พระสงฆ์โดยภาพรวมมีความสำคัญยิ่งกว่าคณะบุคคลใดทั้งหมด** พระสงฆ์มีความสำคัญกว่าพระศาสดาในฐานะปัจเจกชน จะเห็นได้จากการตรัสแนะนำนางปชาบดีโคตมีผู้นำอาหารมาถวายพระองค์ให้ถวายพระสงฆ์แทนที่จะถวายแด่พระองค์ (ม.อ. 14/707/457) และตรัสไว้ในที่อื่นว่า **“การถวายทานแก่พระพุทธเจ้า มีผลสู้การถวายแก่พระสงฆ์ไม่ได้”** (อง. นวก. 23/224/407)
- 4. กิจกรรมของสงฆ์** ภิกษุทุกรูปจะต้องถือเป็นเรื่องสำคัญ กิจกรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์ เช่น การประชุมทำอุโบสถสังฆกรรม (ประชุมฟังสวดปาฏิโมกข์หรือสิกขาบท 227 ข้อ) ทุกกึ่งเดือน เพื่อตรวจสอบทบทวนการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ภิกษุผู้เป็นสมาชิกทุกรูปจะต้องเข้าประชุมพร้อมเพรียงกัน แม้ผู้ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว (ซึ่งตามความจริงแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องมาฟังก็ได้เพราะพระอรหันต์สิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้ว ไม่จำเป็นต้องทบทวนศีลของตนก็ได้) ก็ต้องเข้าประชุม ทั้งนี้เพราะสังฆอาณา (อำนาจของสงฆ์) เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเคารพ

ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา(ต่อ)

5. การตัดสินใจที่มีความคิดเห็นแตกออกเป็น ๒ ฝ่าย การตัดสินใจในที่ประชุมสงฆ์ที่มีความคิดเห็นแตกแยกออกเป็นสองฝ่ายจะต้องมีการลงคะแนนเพื่อดูว่าเสียข้างมากไปทางไหนให้ตัดสินโดยถือเอาเสียงข้างมากนั้นเป็นข้อยุติ วิธีนี้เรียกว่า **“เยกยยลิกา”**

6. ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการเข้าประชุม ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทั้งในทางคดีค่านและในทางเห็นด้วย

7. ภิกษุทุกรูปจะต้องเข้าประชุม ภิกษุทุกรูปจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมประชุม ถ้าเข้าประชุมไม่ได้ เช่น อาพาธจะต้องมอบฉันทะไปประกาศแก่สงฆ์ว่า ผู้นั้นผู้นี้มาประชุมไม่ได้ ขอมอบฉันทะคือ อนุมัติให้สงฆ์ทำการประชุมได้โดยความยินยอมของตน

8. กิจของพระภิกษุขณะประชุม ถ้าภิกษุรูปใดรูปหนึ่งมีธุระด่วน เช่น สรรีกิจ (ขอไปถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ) จะลุกออกจากที่ประชุม ต้องให้ฉันทะ คือ อนุญาตให้สงฆ์ดำเนินการต่อไปได้ โดยความยินยอมของตนทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีการพูดขึ้นภายหลังว่า สงฆ์ทำการบางอย่างลงไปโดยภิกษุรูปนั้นรูปนี้ไม่เห็นด้วย

9. ในการกระทำสังฆกรรมต่างๆ พระสงฆ์ยึดถือประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งบนพื้นฐานของธรรมาธิปไตยและถือความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลัก พระพุทธเจ้ามิได้ใช้อำนาจในฐานะพระศาสดาเข้ามาแทรกแซงหรือชี้นำแต่ประการใด

กิจกรรมที่ 1.1

เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนผังมโนทัศน์ แสดงลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา (10 คะแนน)

ลักษณะ
ประชาธิปไตยใน
พระพุทธศาสนา

2. หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์

หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ มีทั้งส่วนที่สอดคล้องกันและส่วนที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

2.1 ความสอดคล้องกัน

หลักการของพระพุทธศาสนา เป็นหลักคำสอนที่เป็นความจริง มีเหตุผล โดยเฉพาะการสอนให้รู้จริงโดยการพิสูจน์ด้วยตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ที่เป็นหลักการสากล จะเห็นได้จากการยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งไม่เชื่อการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่อาศัยสติปัญญาเป็นตัวตัดสินความจริง

1. ด้านความเชื่อ วิทยาศาสตร์ถือหลักว่าก่อนจะเชื่ออะไรนั้นจะต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นจริงได้เสียก่อน วิทยาศาสตร์เชื่อในเหตุผล ไม่เชื่ออะไรลอยๆ และต้องมีหลักฐานมายืนยันและทุกอย่างจะต้องดำเนินไปอย่างมีกฎเกณฑ์และมีเหตุผลเป็นตัวตัดสินโดยอาศัยปัญญาในการพิจารณา วิทยาศาสตร์ไม่อาศัยศรัทธา แต่อาศัยเหตุผล เชื่อการทดลองว่าให้ความจริงแก่เราได้แต่ไม่เชื่อการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะทุกอย่างดำเนินไปอย่างมีกฎเกณฑ์ มีเหตุผลและวิทยาศาสตร์อาศัยปัญญา และเหตุผลเป็นตัวตัดสินความจริง

พระพุทธศาสนาก็มีหลักความเชื่อเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ ดังหลักคำสอนที่ปรากฏในกาลามสูตร พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่าการจะเชื่ออะไรแค่นั้นนั้นจะต้องพิสูจน์ด้วยตนเองโดยอาศัยสติปัญญาและเหตุผล แต่อย่าเชื่อโดยวิธีดังต่อไปนี้

1. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการถือสืบๆ กันมา
3. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการอ้างคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะนึกคิดเอาเอง
6. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการคาดคะเนเอา
7. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะการตรึกตรอง
8. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะตรงกับความเห็นของตน
9. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะรูปลักษณะน่าเชื่อ
10. อย่าปลงใจเชื่อเพียงเพราะท่านเป็นครูของเรา

ที่มา : พจนานุกรมศัพท์พุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม
ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

พระองค์ทรงสอนต่อไปว่า เมื่อใดที่เราอาศัยปัญญาทดสอบด้วยตนเองแล้ว เห็นว่าคำสอนใดเป็นคำสอนที่ดีมีคุณประโยชน์แล้วจึงค่อยเชื่อ ทรงสอนมิให้เชื่ออย่างมง่าย แต่เน้นการทดสอบและการปฏิบัติ เมื่อทดสอบได้ผลทางปฏิบัติแล้วจึงเชื่อ พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธาเหมือนกัน แต่ศรัทธามีใช้วิธีสุดท้ายที่จะตัดสินว่าความจริงคืออะไร ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นเพียงเครื่องชักจูงให้คนเข้าไปทดสอบความจริง แต่ตัวที่ตัดสินความจริงคือ **“ปัญญา”** ในคำสอนเรื่องมรรคมีองค์ 8 อันเป็นหนทางที่จะพามนุษย์ไปสู่นิพพานซึ่งเป็นความจริงอันสูงสุดนั้น ไม่ปรากฏว่ามีศรัทธาอยู่ด้วย ในการสอนหลักธรรมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนนั้น หากในหลักธรรมใดมีศรัทธาอยู่จะต้องมีปัญญากำกับอยู่เสมอ เช่น พละ 5 มีศรัทธาวิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ในหลักอริยทรัพย์มีศรัทธา ศีล หิริ โอตตปปะ พาหุสัจจะ จาคะ ปัญญา เป็นต้น

2) ด้านความรู้ ทั้งวิทยาศาสตร์และพระพุทธศาสนาต่างก็ยอมรับความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ **“ประสบการณ์”** หมายถึง การที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้ประสบกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดบางอย่าง เช่น รู้สึกดีใจ รู้สึกอยากได้ เป็นต้น วิทยาศาสตร์เริ่มต้นจากประสบการณ์ คือ จากการที่ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ แล้วเกิดความอยากรู้อยากเห็นก็แสวงหาคำอธิบาย วิทยาศาสตร์จะไม่เชื่อหรือยึดถืออะไรล่วงหน้าอย่างตายตัว แต่จะอาศัยการทดสอบด้วยประสบการณ์สืบสาวไปเรื่อยๆ จะไม่อ้างอิงถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์และการทดลองพระพุทธองค์ก็ทรงเริ่มคิดจากประสบการณ์ คือ ประสบการณ์ที่ได้เห็นความเจ็บ ความแก่ ความตาย และที่สำคัญที่สุดคือ ความทุกข์ พระองค์มีพระประสงค์ที่จะค้นหาสาเหตุของทุกข์ ในการค้นหานี้พระองค์มิได้เชื่ออะไรล่วงหน้าอย่างตายตัว ไม่ทรงเชื่อว่ามิพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ ที่จะให้คำตอบได้ แต่ได้ทรงทดลองโดยอาศัยประสบการณ์ของพระองค์เองดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีส่วนที่ต่างกันเพียงเล็กน้อยในเรื่องนี้ คือ วิทยาศาสตร์เน้นความสนใจกับเรื่องราวหรือการรับรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ส่วนพระพุทธศาสนาเน้นความสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวหรือการรับรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางจิตใจ

ภาพที่ 1.3 การทดลองทางวิทยาศาสตร์

ที่มา : <http://www.enn.co.th>

2.2 ความแตกต่าง

แม้ว่าหลักการของพระพุทธศาสนาจะมีความสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ แต่หลักวิทยาศาสตร์กับหลักการของพระพุทธศาสนาก็มีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์มุ่งที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ต้องการรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลที่ตามมา เช่น เมื่อเกิดฟ้าผ่าขึ้นต้องรู้ว่าอะไรคือสาเหตุของฟ้าผ่าและผลที่ตามมาหลังจากฟ้าผ่าแล้วจะเป็นอย่างไรพระพุทธศาสนาก็มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ เช่นเดียวกัน แตต่างกันตรงที่พระพุทธศาสนาเน้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่ากฎเกี่ยวกับสิ่งที่ไร้ชีวิต จุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนา คือสอนให้คนเป็นคนดีขึ้น หรือเป็นคนโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) ต้องการรู้กฎธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ต้องการเรียนรู้กฎธรรมชาติและหาทางควบคุมธรรมชาติหรือเอาชนะธรรมชาติ พูดอีกนัยหนึ่ง วิทยาศาสตร์เน้นการควบคุมธรรมชาติภายนอก แต่พระพุทธศาสนาสอนให้คนควบคุมภายในจิตใจตัวเอง ลำพังแต่ความสามารถที่ควบคุมธรรมชาติได้ ไม่อาจทำให้ความสงบสุขเกิดขึ้นในโลกมนุษย์ มนุษย์ต้องรู้จักควบคุมตัวเองให้มีจิตใจตั้งงามด้วยสันติสุขที่แท้จริงจึงจะเกิดขึ้นได้ วิทยาศาสตร์มุ่งปรับธรรมชาติ แต่พระพุทธศาสนามุ่งปรับจิตใจคน

3) ยอมรับโลกแห่งสสาร วิทยาศาสตร์ยอมรับโลกแห่งสสารที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ว่ามีจริง โลกที่อยู่พ้นจากนั้นวิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับ (ซึ่งความจริงวิทยาศาสตร์มิได้ปฏิเสธเพียงแต่ยังไม่ยอมรับ เพราะวิทยาศาสตร์เชื่อว่าประสาทสัมผัสเป็นเครื่องมือสุดท้ายที่จะตัดสินความจริง) ส่วนพระพุทธศาสนาเชื่อว่ามัจจุธรรมสูงสุด (นิพพาน) ซึ่งเป็นสภาวะที่ประสาทสัมผัสของมนุษย์ปุถุชนที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาไม่สามารถจะรับรู้ได้ พระพุทธศาสนาแบ่งสิ่งที่มีอยู่จริงเป็นสองพวกใหญ่ๆ คือ **“สังขตธรรม”** (สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่ง) และ **“อสังขตธรรม”** (สิ่งที่ปัจจัยมิได้ปรุงแต่ง คือ นิพพาน) วิทยาศาสตร์ยอมรับว่าสังขตธรรมนั้นมีจริง แต่อสังขตธรรมอยู่นอกการรับรู้ของวิทยาศาสตร์ ส่วนสังขธรรมในพระพุทธศาสนานั้น มีทั้งที่สามารถแสดงให้ประจักษ์เป็นสาธารณะได้และไม่สามารถแสดงให้ประจักษ์เป็นสาธารณะ แต่แสดงโดยการประจักษ์ใจตนเองได้ (หมายถึงมีทั้งที่เราสามารถรับรู้ได้ด้วยตาและรับรู้ด้วยใจ) ความจริงระดับต้นๆ และระดับกลาง ใครๆ ก็อาจเข้าใจและเห็นจริงได้ เช่น คนที่โลกมาก อิจฉาริษยาเขามาก ไม่มีความสุขแห่งจิตใจอย่างไรบ้าง คนที่มีเมตตาไม่ปรารถนาร้ายต่อใครเป็นคนมีความสุข ไม่มีเวรไม่มีภัยกับใครอย่างไรบ้าง ความจริงเหล่านี้ล้วนสามารถแสดงให้ประจักษ์ได้ และชี้ให้ดูตัวอย่างได้ แต่ปรมัตถธรรมอันสูงสุดนั้น ผู้ที่ได้พบแล้วยากที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ เป็นสภาวะที่ผู้รู้เองเห็นเองจะพึงประจักษ์เฉพาะตัว

4) **มุ่งเอาความจริงมาตีแผ่** วิทยาศาสตร์นั้นมิได้สนใจเรื่องศีลธรรม เรื่องความดี ความชั่ว สนใจเพียงค้นเอาความจริงมาตีแผ่ให้ประจักษ์เพียงอย่างเดียว เช่น วิทยาศาสตร์ค้นพบเรื่องการระเบิด แต่ควรระเบิดอะไร ไม่ควรระเบิดอะไร ไม่อยู่ในขอบข่ายของวิทยาศาสตร์การค้นพบทาง วิทยาศาสตร์จึงมีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์ส่วนคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นเน้นเรื่องศีลธรรม ความดี ความชั่ว มุ่งให้มนุษย์มีความสุขเป็นลำดับขึ้นเรื่อยๆ จนถึงความสงบสุขอันสูงสุดคือ นิพพาน

ภาพที่ 1.4 พลังงานนิวเคลียร์
ที่มา : <http://www.kanchanapisek.or.th>

กิจกรรมที่ 1.2

เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์

คำชี้แจง ให้นักเรียนเปรียบเทียบหลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ ในส่วนที่มีความสอดคล้อง และในส่วนที่มีความแตกต่าง (10 คะแนน)

ด้านความสอดคล้อง	หลักการของพระพุทธศาสนา	หลักการวิทยาศาสตร์
1. ด้านความเชื่อ		
2. ด้านความรู้		

ด้านความแตกต่าง	หลักการของพระพุทธศาสนา	หลักการวิทยาศาสตร์
1. มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ		
2. ต้องการรู้กฎธรรมชาติ		
3. การยอมรับโลกแห่งสสาร		
4. มุ่งความจริงมาตีแผ่		

3. การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์

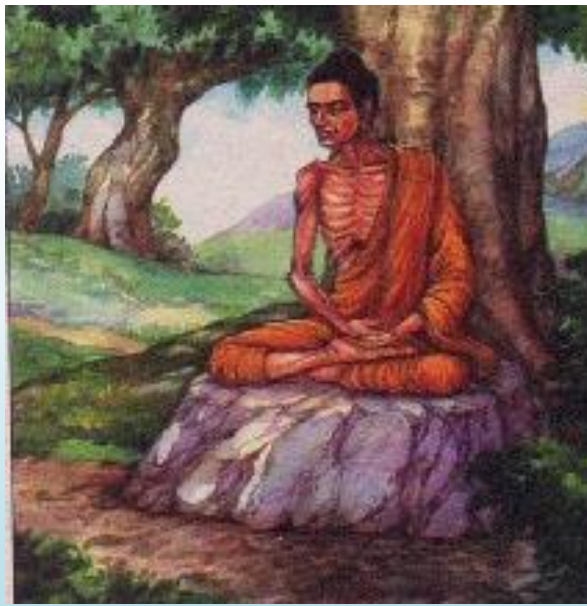
กระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ สามารถแยกได้เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตั้งปัญหาให้ชัดเจน คือ ดูว่าปัญหาคืออะไรแน่
2. ตั้งคำตอบชั่วคราวขึ้นเพื่อทดสอบ
3. รวบรวมข้อมูลที่คิดว่าเกี่ยวข้อง
4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบคำตอบชั่วคราวว่าผิดหรือถูก
5. ถ้าปรากฏว่าคำตอบชั่วคราวนั้นถูก ก็รับเป็นคำอธิบาย หรือเป็นทฤษฎีไว้จนกว่าจะมีข้อมูลใหม่มาหักล้าง ถ้าเกิดคำตอบชั่วคราวนั้นผิดก็ต้องปรับปรุงหาคำตอบใหม่
6. นำคำอธิบายในข้อ 5 ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา

ยกตัวอย่างเช่น

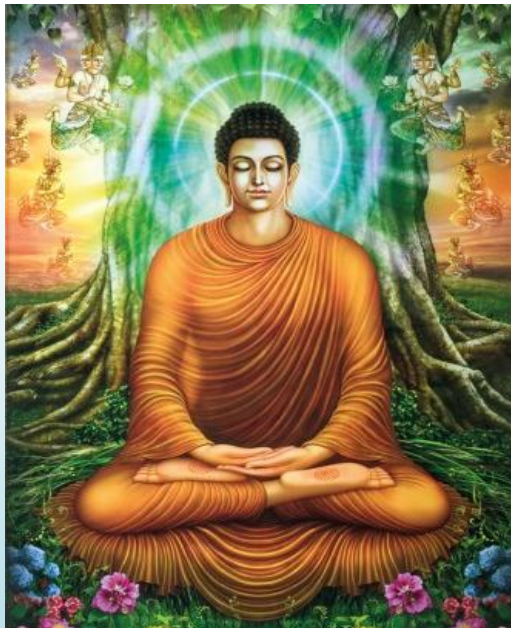
- ปัญหาเกิดขึ้น คือ ต้นมะม่วงที่บ้านเราใบแห้งโกร๋น ไม่ออกผล
 - ตั้งคำตอบชั่วคราวเพื่อทดสอบขึ้นว่า “ทั้งนี้เป็นเพราะไม่ฉีดยาฆ่าแมลง”
 - รวบรวมข้อมูล คือ ถามเพื่อนบ้านที่ปลูกมะม่วงพันธุ์เดียวกับเราหลายต้นว่าเขาบำรุงต้นมะม่วงอย่างไรจึงออกผล ซึ่งจะได้คำตอบว่าเขารดน้ำ ใส่ปุ๋ย และฉีดยาฆ่าแมลง
 - วิเคราะห์ข้อมูลแล้วเห็นว่า น้ำเราก็รด ปุ๋ยเราก็ใส่ แต่เรามีได้ฉีดยาฆ่าแมลงจึงคิดว่าสาเหตุอยู่ที่นี่ แล้วก็ลองฉีดยาฆ่าแมลงอย่างเขา
 - ปรากฏว่าปีต่อมามะม่วงออกผลดีเหมือนของเพื่อนบ้าน แสดงว่าคำตอบชั่วคราวถูก
 - ถือคำตอบนี้เป็นหลักปฏิบัติต่อไป
- ในการทำงานเดียวกัน หากเราศึกษาพุทธประวัติจะพบว่า กระบวนการคิดของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ออกผนวชจนกระทั่งตรัสรู้ ก็มีวิธีการเหมือนกัน คือ
1. ทรงเห็นว่าความทุกข์เป็นปัญหา จะต้องหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา
 2. ทรงตั้งคำตอบชั่วคราว คือ ทรงเห็นว่าเจ้าลัทธิสำนักต่างๆ อาจให้คำตอบได้และเมื่อให้คำตอบไม่ได้ก็ทรงเห็นว่ากรรมทานกายอาจให้คำตอบได้
 3. ทรงรวบรวมข้อมูล คือ เสด็จไปตามสำนักต่างๆ ที่เขาว่าเก่ง ลองกรรมทานกายดูลองอดอาหารดูเพื่อดูว่าจะได้คำตอบหรือไม่

4. ในกรณีของพระพุทธองค์ การรวบรวมข้อมูลกับการวิเคราะห์ข้อมูลเกือบจะเป็นสิ่งเดียวกัน เช่น การบำเพ็ญเพียรทางกายนั้น เป็นทั้งการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพราะพระองค์ทรงใช้พระวรกายของพระองค์เองเก็บข้อมูล จึงเป็นการวิเคราะห์และทดสอบข้อมูลไปในตัว ส่วนคำสอนของสำนักต่างๆ ที่ทรงศึกษานั้นพระองค์ลองนำมาวิเคราะห์แล้วเห็นว่า มีข้อคำตอบที่ถูกต้องจึงทรงเลิกแล้วหันมาเสวยพระกระยาหารตามเดิม ทำให้ปัญจวัคคีย์เสื่อมศรัทธาพากันหนีไป เป็นผลดีแก่พระสิทธัตถะ เพราะได้สร้างบรรยากาศอันเงียบสงบ เอื้อต่อการบำเพ็ญเพียรทางจิตอย่างยิ่ง

ภาพที่ 1.5 การบำเพ็ญทุกรกิริยาของพระพุทธเจ้า
ที่มา : <http://www.dhammawan.blogspot.com>

5. เมื่อพระองค์ทรงเห็นว่าคำตอบชั่วคราวที่ตั้งไว้นั้นผิด จึงทรงเปลี่ยนแปลงวิธีการโดยหันมาทดลองการบำเพ็ญเพียรทางจิตแทน ก็ปรากฏว่าทรงประสบความสำเร็จ ได้ตรัสรู้ความจริง อันเป็นคำตอบที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความทุกข์

ภาพที่ 1.6 เจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า
ที่มา : <http://www.praputtakhun.lnwshop.com>

6. ทรงนำคำตอบที่ได้ไปเผยแพร่แก่ชาวโลก เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความทุกข์ให้แก่มวลมนุษย์ จะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดตามนัยในพระพุทธศาสนาก็คล้ายคลึงกับกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ แต่พึงทราบว่า วิธีการคิดแบบนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าคิดแบบเหตุผลหรือคิดแบบอริยสัจ ซึ่งเป็นเพียงวิธีหนึ่งใน 10 วิธี ดังนี้

6.1 วิธีคิดแบบสาวหาเหตุปัจจัย คือ สืบค้นจากผล สืบสาวหาสาเหตุที่แท้จริง

6.2 วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ คือ แยกย่อยออกเป็นส่วนๆ เพื่อหาความสอดคล้องสัมพันธ์

6.3 วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ คิดและรู้ความเป็นไปตามธรรมดาของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง

6.4 วิธีคิดแบบอริยสัจ คือ คิดตามเหตุผล สืบสาวหาสาเหตุแล้วแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ

6.5 วิธีคิดเชื่อมโยงหลักการและความมุ่งหมายให้สัมพันธ์กัน คือ คิดถึงหลักการของเรื่องหรือสิ่งนั้นว่าคืออะไร ความมุ่งหมายเพื่ออะไร การกระทำนั้นๆ ตรงตามหลักการและความมุ่งหมายหรือไม่

6.6 วิธีคิดแบบคุณ โทษ และทางออก คือ คิดทั้งในแง่บวก แง่ลบ และคิดเสนอแนวทางแก้ไข

6.7 วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม คือ คิดวิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่แท้จริงหรือประโยชน์เทียมของสิ่งนั้นๆ ว่าคืออะไร เพื่อจะได้รู้จักเสพรู้จักใช้สิ่งทั้งหลายเพื่อคุณที่แท้จริง

6.8 วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม คือ คิดเพื่อให้เกิดกำลังใจสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามเพื่อตนเองและสังคม

6.9 วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ คิดแบบมีสติ รู้เท่าทันปัจจุบัน ไม่ฟุ้งซ่าน

6.10 วิธีคิดแบบจำแนกประเด็นและแง่มุมต่างๆ หรือพยายามมองหลายมุม เพื่อให้ได้คำตอบหรือความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์

เรื่อง การติดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์

1. การคิดของพระพุทธเจ้าวิถีใดที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

2. นักเรียนคิดว่า วิธีคิดทางพระพุทธศาสนาวิธีใดที่สามารถนำไปใช้ในการคิดในขั้นตอนต่างๆ ของวิธีการทางวิทยาศาสตร์บ้าง จงอธิบาย พร้อมยกตัวอย่าง

4. พระพุทธศาสนานับการฝึกหัดอบรมตน และการพึ่งพาตนเอง

พระพุทธศาสนาเชื่อในหลักการฝึกฝนตนหรือพัฒนาตนเพื่อให้ก้าวหน้าด้วยคุณความดีไปเรื่อยๆ จนกระทั่งบรรลุถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากอำนาจของโลก โกรธ หลงโดยสิ้นเชิง อันนับว่าเป็นอิสรภาพที่แท้จริง ในการฝึกฝนนั้นเราเองจะบังคับตัวเอง ควบคุมตัวเองหรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าเราต้องพึ่งตนเอง คนอื่น เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ เป็นเพียง **“ผู้ช่วยเหลือ”** ในการพึ่งตัวเองของเราให้เป็นไปด้วยดี และบรรลุผลสำเร็จรวดเร็วขึ้นพระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ มีศักยภาพที่จะฝึกฝนพัฒนาได้คุณสมบัตินี้มนุษย์มีมากกว่าสัตว์ สัตว์อื่น ๆ ที่นำมาฝึกอย่างเก่งก็ฝึกให้พอใช้งานได้ เช่น ฝึกลิงเพื่อนำมาแสดงละครลิงหรือปิ่นขึ้นต้นมะพร้าว ฝึกช้างเพื่อใช้ลากซุง ฝึกม้าใช้ขี่ทำศึก แต่ฝึกให้สามารถใช้งานได้เพียงแค่นี้ก็นับว่าประเสริฐแล้วดังพระบาลีว่า **“ม้าวคฺตร ม้าอาชาไนย ม้าสินธพพญาภุญฺชฺร ที่ฝึกดีแล้วนับว่าเป็นสัตว์ประเสริฐแต่มนุษย์ที่ฝึกตนได้ดีแล้วประเสริฐกว่านั้น”**

ภาพที่ 1.7 การประกอบอาชีพอย่างสุจริต
ที่มา : <http://www.lannacorner.net>

การฝึกฝนตนเองเป็นวิธี **“เลื่อนขั้น”** หรือ **“เลื่อนระดับ”** ตนเองให้สูงขึ้นตามลำดับความหมายในทางธรรม หมายถึง การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความดีงาม ความสุข สันติภาพและอิสรภาพ หรือฝึกให้ตนมีความรู้คู่กับความดีงาม โดยนับจากระดับต่ำไปหาระดับสูง ดังนี้

1. ระดับอณฺธพาลปุณฺณ คือ ผู้ที่ทำ พูด คิด ตามสัญชาตญาณอย่างสัตว์ ไม่รู้จักควบคุมตัวเอง กระทำการต่างๆ เป็นไปตามอำนาจของโลก โกรธ หลง

2. **ระดับพาลบุณฺ** คือ ผู้ที่ยังมีโลภ โกรธ หลง เช่นเดียวกับบุคคลประเภทแรกแต่ดีกว่าเล็กน้อยที่รู้จักควบคุมตนได้บ้างบางครั้ง

3. **ระดับกัลยาณบุณฺ** คือ ผู้ที่ละอายชั่ว กลัวบาป มีศีล มีธรรม คือ มีศีล 5 ธรรม 5 เกือบสมบูรณ์จนถึงขั้นสมบูรณ์

4. **ระดับอริยบุคคล** คือ ผู้ที่ฝึกฝนอบรมตนให้ก้าวหน้าด้วยคุณธรรมสูงขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งมี 4 ขั้น คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ สามารถบรรเทาความโลภ โกรธ หลง ได้ครั้งละเล็กละน้อย จนกระทั่งหมดไปโดยสิ้นเชิง

5. พระพุทธศาสนามุ่งอิสรภาพ

พระพุทธศาสนามุ่งให้การฝึกฝนตนเองของมนุษย์มุ่งสู่อิสรภาพ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของการฝึกอบรมตนตามหลักพระพุทธศาสนา นั่นคือ **“วิมุตติ”** (ความหลุดพ้น) ซึ่งหมายถึง การหลุดพ้นจากการครอบงำของโลก โกรธ หลง ซึ่งภาษาสมัยใหม่เรียกว่า **“อิสรภาพ”** หมายถึง ความเป็นใหญ่ในตัวเอง ความพึ่งตนเองได้ และความไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของใคร แม้ว่าอิสรภาพจะเป็นเป้าหมายสูงสุด หรือจุดหมายปลายทางก็จริง แต่พระพุทธศาสนาก็มิได้ละเลยเป้าหมายระดับรองๆ ลงมา สำหรับบุณฺทั่วไปที่ยังเวียนว่ายอยู่ในกระแสโลก ยังต้องศึกษาเล่าเรียน ยังต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวอยู่ มิใช่ชักชวนผู้มุ่งปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพาน พระพุทธศาสนาก็ยังชี้แนะให้ค่อยๆ ลด ค่อยๆ ละเท่าที่จะทำได้ โดยสอนว่า **“ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นสิ่งทั้งหลายมากเกินไป”** มิใช่สอนไม่ให้ อยากได้ หรือไม่ให้ อยากมีอยากเป็นอะไร ตรงกันข้ามกลับเน้นว่า อยากได้อะไร อยากมีอะไร ก็ให้สร้างสรรค์เอาเต็มที่เต็มความสามารถด้วยความพากเพียรและโดยวิธีที่สุจริต อยากเป็นอะไรก็ให้เป็นโดยวิธีการที่ถูกต้องแต่ไม่ควรได้ ไม่ควรมีไม่ควรเป็นด้วยความยึดมั่นถือมั่นเกินกว่าเหตุรู้จักปล่อย รู้จักวางบ้าง อย่าให้จิตตกเป็นทาสวัตถุเกินไป เท่านั้นก็นับว่าได้ **“สัมพัล”** กับอิสรภาพทางจิตได้บ้าง แม้เล็กน้อยก็ยังดี

กิจกรรมที่ 1.4

เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีศึกษา แล้วตอบคำถาม (10 คะแนน)

กรณีศึกษาที่ 1

กบ เป็นลูกคนโตของพ่อแม่ ในจำนวนลูก 3 คน พ่อแม่ของกบมีอาชีพรับจ้างจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน กบต้องช่วยพ่อแม่ทำ งานบ้าน เมื่อกลับจากโรงเรียน วันหยุดก็ช่วยแม่ซักผ้า รีดผ้า แม่บอกกับกบว่า กบเป็นพี่คนโต ควรจะช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของแม่บ้าง เพราะแม่กลับจากการทำงานนอกบ้านก็เหนื่อยแล้ว เมื่อว่างจากงานบ้าน กบจะรับทำการบ้านตามที่ ครูสั่งและอ่านหนังสือทบทวนความรู้ที่ได้เรียนไป โดยไม่ต้องมีใครเตือน กบเป็นเด็กที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน เมื่อสงสัยวิชาที่เรียนในเรื่องใดก็จะขอคำแนะนำจากครูและเพื่อนที่เรียนเก่ง ถึงแม้ว่าพ่อและแม่ จะทำงานหนัก แต่ก็หาเวลาพากบไปทำบุญและฟังธรรมะที่วัด ซึ่งกบจะนำข้อคิดที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติตนเสมอ กบสามารถปฏิบัติตามหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ส่งผลให้กบเป็นผู้ที่เพื่อนให้ความไว้วางใจ ในความเป็นคนซื่อสัตย์ พูดแต่ความจริง และเมื่อทางโรงเรียนมีการตรวจสอบหานักเรียนที่เสียยา เสพติด คุณครูประจำชั้นก็ให้คำรับรองในความประพฤติของกบ

คำถาม

1. กบมีการกระทำที่แสดงว่าได้ฝึกหัด อบรมตน และพึงพาตนอย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่าง
.....
2. การกระทำของกบจัดว่า เป็นการฝึกตนเองหรือพัฒนาตนเองในระดับใด จงอธิบาย
.....
3. นักเรียนสามารถประพฤตินในการฝึกตนหรือพัฒนาตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
ในระดับใด จงยกตัวอย่างประกอบ
.....

กรณีศึกษาที่ 2

ศรัณย์เรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีตามที่เขาดังใจ และเป็นไปตามความมุ่งหวัง ของพ่อแม่ เขาเป็นพี่คนโตจึงเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ทำให้น้องทุกคนเอาอย่าง ศรัณย์ทำงานมีรายได้ พอเลี้ยงตนเองและช่วยเหลือทางบ้านตามสมควร เขาเป็นคนที่มีความเพียรพยายามทำงานมีผลงานออกมาเป็นที่ประจักษ์จึงได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น จนกระทั่งได้เป็นหัวหน้าแผนกการที่ศรัณย์เป็นหัวหน้าที่มีลูกน้องจำนวนมาก ทำให้เขาต้องวางตนอย่างเหมาะสมกับทุกคน เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียง ถึงแม้ว่าลูกน้องบางคนจะชอบพูดจายกย่องเขา แต่เขาไม่ได้หลงไปกับคำเยินยอ บางครั้งจะมีบางคนที่ไม่ชอบเขาที่เด่นกว่าแล้วแกล้งพูดจาใส่ร้ายเขา เขาก็ไม่ถือโกรธ ให้ผลการทำงานเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริง มีบริษัท หลายแห่งมาชวนเขาไปทำงานโดยให้เงินเดือนสูงกว่า เขาก็ปฏิเสธ เพราะเขาคิดว่าการทำงานที่ประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้าในการทำงานและมีฐานะมั่นคงนั้น ก็เพราะเขามีความพอเพียงต่อการดำรงชีวิต เขาไม่หวังในทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากที่บริษัทอื่นมายื่นข้อเสนอให้ เพราะเขามีความสุขกับการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากเขาศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

คำถาม

1. การปฏิบัติตนของศรัณย์สอดคล้องกับการมุ่งสู่อิสรภาพตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างไร

2. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเส้นทางอันจะนำไปสู่อิสรภาพอย่างไร จงยกตัวอย่างประกอบ

สรุป

พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนและมนุษยชาติเป็นอย่างมากโดยเฉพาะหลักการของพระพุทธศาสนาที่เน้นหลักความเป็นประชาธิปไตยมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลยังผลให้ทุกคนที่หันมานับถือพระพุทธศาสนามีความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น หลักประชาธิปไตยที่เห็นชัดเจนที่สุดคือการลงมติกันในที่ประชุมโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับลักษณะการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ชาวไทยใช้ปกครองในปัจจุบันหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา นอกจากจะใช้หลักการเคารพเสียงข้างมากหรือความเป็นประชาธิปไตยแล้ว ยังมีหลักการที่สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ โดยพระพุทธองค์ยึดถือปฏิบัติตามอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขบนพื้นฐานของความเชื่ออย่างมีเหตุผล จึงอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมในปัจจุบัน หากพุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตนด้วยคุณงามความดีตามหลักธรรมคำสอน

แบบทดสอบหลังเรียน
เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็ม 10 คะแนน
2. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย X ทับอักษร ก ข ค และ ง ที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปศึกษาวิชาความรู้จากสำนักต่างๆ นั้น สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในขั้นใด
 - ก. เห็นปัญหา
 - ข. รวบรวมข้อมูล
 - ค. ตั้งคำถามชั่วคราว
 - ง. อธิบายคำตอบเป็นทฤษฎี
2. เป้าหมายของการฝึกฝนตนเองของมนุษย์มุ่งสู่อิสรภาพ คือ การหลุดพ้นจากการครอบงำของเรื่องใด
 - ก. ทุกข์
 - ข. กิเลส
 - ค. โลก โภคะ หลง
 - ง. ความชั่วทางกาย วาจา ใจ
3. กระบวนการคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาที่คล้ายกับกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ คือวิธีคิดข้อใด
 - ก. วิธีคิดแบบอริยสัจ
 - ข. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมตา
 - ค. วิธีคิดแบบแยกองค์ประกอบ
 - ง. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
4. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกับด้านความเชื่ออย่างไร
 - ก. ไม่ควรเชื่อสิ่งใดจากเอกสาร
 - ข. ควรเชื่อในสิ่งที่ปรากฏชัดเจน
 - ค. กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริง
 - ง. ก่อนจะเชื่ออะไรจะต้องมีการพิสูจน์

5. ข้อความที่กล่าวว่า “ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการเข้าประชุม ภิกษุทุกรูปมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทั้งในทางคัดค้านและในทางเห็นด้วย” สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในข้อใด
 - ก. สิทธิในการคัดค้าน
 - ข. สิทธิเสรีภาพในการประชุม
 - ค. สิทธิของพระสงฆ์เท่าเทียมกัน
 - ง. สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
6. ข้อใดเป็นการฝึกฝนตนเองให้สูงขึ้นตามลำดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูง
 - ก. ระดับอโนธปาลปุณฺณ ระดับพาลปุณฺณ ระดับกัลยาณปุณฺณ ระดับอริยบุคคล
 - ข. ระดับอโนธปาลปุณฺณ ระดับกัลยาณปุณฺณ ระดับพาลปุณฺณ ระดับอริยบุคคล
 - ค. ระดับพาลปุณฺณ ระดับอโนธปาลปุณฺณ ระดับกัลยาณปุณฺณ ระดับอริยบุคคล
 - ง. ระดับพาลปุณฺณ ระดับอโนธปาลปุณฺณ ระดับอริยบุคคล ระดับกัลยาณปุณฺณ
7. ข้อใดจัดเป็นความแตกต่างกันระหว่างหลักการของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์
 - ก. วิทยาศาสตร์มุ่งการทดลองหาความจริงจากวัตถุ พระพุทธศาสนาไม่เน้นการทดลองหรือการสืบค้น
 - ข. วิทยาศาสตร์เน้นการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของโลก พระพุทธศาสนาเน้นการควบคุมธรรมชาติของมนุษย์
 - ค. วิทยาศาสตร์ยอมรับโลกแห่งสสารที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ว่ามีจริง พระพุทธศาสนายอมรับเฉพาะเรื่องจิตใจ
 - ง. วิทยาศาสตร์มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พระพุทธศาสนาเน้นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่ากฎเกี่ยวกับสิ่งที่ไร้ชีวิต
8. การฝึกฝนตนเองในระดับกัลยาณปุณฺณจะต้องมีธรรมในข้อใด เกือบสมบูรณ์จนถึงขั้นสมบูรณ์
 - ก. ศีล 5
 - ข. กุศลมูล 5
 - ค. ศีล 5 ธรรม 5
 - ง. อริยสัจ 4 ขั้น 5

9. หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในกาลามสูตรนั้น เกี่ยวกับเรื่องใด

- ก. การรู้จักคาดการณ์อย่างถูกต้อง
- ข. การอ้างอิงตำราหรือคัมภีร์ของนักปราชญ์นั้นสามารถกระทำได้
- ค. การเชื่ออะไรนั้นจะต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง โดยอาศัยสติปัญญาและเหตุผล
- ง. การพิจารณาความเห็นของผู้อื่นว่าถูกต้องหรือไม่นั้น จะต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของเราด้วย

10. การกระทำใดจัดว่า เป็นลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

- ก. พระสงฆ์ในแต่ละวัดนั้นจะทำวัตรเช้าเย็นทุกวัน
- ข. การทำพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ
- ค. การทำพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะต้องมีจำนวนครบ 9 รูป
- ง. การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาอุปสมบทนั้น พระสงฆ์ทั้งปวงต้องลงมติเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์

กระดาษคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน
เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น..... เลขที่.....

คำชี้แจง

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
คะแนนที่ได้				

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานพระพุทธศาสนา ม.5**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด (วพ).
- เดียน คำดี. (2541). **ศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. หน้า 155.
- ภัทรพร สิริกาญจน และคณะ. (2546). **ความรู้พื้นฐานทางศาสนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2554). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานพระพุทธศาสนา ม.5**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด.
- แสง จันทรงาม. (2545). **ศาสนศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. (2550). **หลักพุทธศาสนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.			×	
2.		×		
3.				×
4.	×			
5.				×
6.	×			
7.			×	
8.			×	
9.				×
10.				×

เฉลยกิจกรรมที่ 1.1

เรื่อง ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนผังมโนทัศน์ แสดงลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา (10 คะแนน)

เฉลยกิจกรรมที่ 1.2

เรื่อง หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์

คำชี้แจง ให้นักเรียนเปรียบเทียบหลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ ในส่วนที่มีความสอดคล้อง และในส่วนที่มีความแตกต่าง (10 คะแนน)

ด้านความสอดคล้อง	หลักการของพระพุทธศาสนา	หลักการวิทยาศาสตร์
1. ด้านความเชื่อ	1. มีคำสอนว่า จะเชื่ออะไรแค่ไหนจะต้องพิสูจน์ด้วยตนเองโดยอาศัยสติปัญญาและเหตุผล 2. สอนเรื่องศรัทธา เพื่อเป็นเครื่องชักจูงให้คนเข้าไปทดสอบความจริงหลักธรรม ศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับ	จะเชื่ออะไรต้องมีการพิสูจน์ เชื่อในเหตุผล
2. ด้านความรู้	ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้ประสบความรู้สึคนึกคิดบางอย่างด้วย เช่น รู้สึกดีใจ รู้สึกเสียใจ ประสบการณ์จากความทุกข์	ยอมรับความรู้ที่เริ่มต้นจากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ แล้วอยากรู้และแสวงหาคำตอบอธิบาย มีการทดสอบประสบการณ์และการทดลอง

ด้านความแตกต่าง	หลักการของพระพุทธศาสนา	หลักการวิทยาศาสตร์
1. มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	มุ่งสอนให้เป็นคนดี หรือเป็นคนโดยสมบูรณ์ เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่ากฎเกี่ยวกับสิ่งไร้ชีวิต	ต้องการรู้ว่า อะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลที่ตามมา
2. ต้องการรู้กฎธรรมชาติ	เน้นให้คนควบคุมภายในจิตใจตัวเองให้มีจิตใจดีงาม สันติสุขที่แท้จริงจึงจะเกิดขึ้น	เน้นการควบคุมธรรมชาติภายนอก มุ่งปรับธรรมชาติ
3. การยอมรับโลกแห่งสสาร	สัจธรรมสูงสุด (นิพพาน) เป็นสภาวะที่ประสาทสัมผัสของมนุษย์ปุถุชนที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาไม่สามารถจะรับรู้ได้	ยอมรับโลกแห่งสสารที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสที่ 5 ว่ามีจริง โลกที่พ้นจากนั้นวิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับ
4. มุ่งความจริงมาตีแผ่	เน้นเรื่องศีลธรรม ความดี ความชั่ว มุ่งให้มนุษย์มีความสุขเป็นลำดับขั้นเรื่อยๆ จนถึงความสงบสุขอันสูงสุดคือ นิพพาน	สนใจเพียงค้นความจริงมาตีแผ่ให้ประจักษ์ ไม่สนใจเรื่องศีลธรรม ความดี ความชั่ว

เฉลยกิจกรรมที่ 1.3

เรื่อง การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ในหัวข้อที่กำหนด (10 คะแนน)

1. การคิดของพระพุทธเจ้าวิธีใดที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

การคิดแบบอริยสัจจ์ คือ คิดตามเหตุผล สืบสาวหาเหตุแล้วแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ สอดคล้องกับขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น

ขั้นที่ 1 ตั้งปัญหา / กำหนดปัญหา

ทรงเห็นว่าทุกข์เป็นปัญหา จะต้องหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ตั้งสมมติฐาน / ตั้งคำตอบชั่วคราว

ทรงตั้งคำตอบชั่วคราว เจ้าลัทธิสำนักต่างๆ อาจให้คำตอบได้

ขั้นที่ 3 รวบรวมข้อมูล

ทรงรวบรวมข้อมูล เสด็จไปตามสำนักต่างๆ ลองทรมานกาย อดอาหารตามลัทธิสำนักต่างๆ

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

ทรงวิเคราะห์ข้อมูลในการใช้พระวรกายในการบำเพ็ญเพียรทางกาย โดยใช้พระวรกายของพระองค์เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ควบคู่กันไป แสดงถึงคำสอนของสำนักต่างๆ มิใช่คำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบสมมติฐาน ถ้าคำตอบชั่วคราวนั้นถูก ก็รับเป็นคำอธิบายหรือเป็นทฤษฎีไว้ จนกว่าจะมีข้อมูลใหม่มาหักล้าง ถ้าคำตอบชั่วคราวนั้นผิด ก็ปรับปรุงหาคำตอบใหม่ เมื่อพระองค์ทรงเห็นว่า คำตอบชั่วคราวที่ตั้งไว้นั้นผิด พระองค์ก็เปลี่ยนแปลงวิธีการ โดยหันมาทดลองการบำเพ็ญเพียรทางจิตแทน จนประสบความสำเร็จ ได้ตรัสรู้ความจริงอันเป็นคำตอบที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาเรื่อง ความทุกข์

ขั้นที่ 6 ขั้นสรุป นำคำอธิบายในขั้นที่ 5 ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา

ทรงนำคำตอบที่ได้ไปเผยแพร่แก่ชาวโลก เพื่อแก้ปัญหาเรื่อง ความทุกข์ ให้แก่มวลมนุษย

2. นักเรียนคิดว่า วิธีคิดทางพระพุทธศาสนาวิธีใดที่สามารถนำไปใช้ในการคิดในขั้นตอนต่างๆ ของวิธีการทางวิทยาศาสตร์บ้าง จงอธิบาย พร้อมยกตัวอย่าง

ตอบตามความคิดของนักเรียน เช่น

- วิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย นำไปใช้ในขั้นที่ 1 คือ ตั้งปัญหาหรือกำหนดปัญหา
- วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ นำไปใช้ในขั้นที่ 2 การตั้งสมมุติฐาน / ตั้งคำตอบชั่วคราว และใน ขั้นที่ 3 รวบรวมข้อมูล และในขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล
- วิธีคิดเชื่อมโยงหลักการและความมุ่งหมาย นำไปใช้ในขั้นที่ 2 ตั้งสมมุติฐาน / ตั้งคำตอบชั่วคราว
- วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก นำไปใช้ในขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 5 ตรวจสอบสมมุติฐาน และในขั้นที่ 6 ขึ้นสรุป
- วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม นำไปใช้ในขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล
- วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม นำไปใช้ในขั้นที่ 1 ตั้งปัญหา / กำหนดปัญหา
- วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน นำไปใช้ในขั้นที่ 3 รวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 5 ตรวจสอบสมมุติฐาน และขั้นที่ 6 ขึ้นสรุป
- วิธีคิดแบบวิภาษวาทใช้จำแนกประเด็นและแง่มุมต่างๆ สามารถนำไปใช้กับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ขั้นที่ 1-6

(หมายเหตุ พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

เฉลยกิจกรรมที่ 1.4

เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีศึกษา แล้วตอบคำถาม (10 คะแนน)

กรณีศึกษาที่ 1

กบ เป็นลูกคนโตของพ่อแม่ ในจำนวนลูก 3 คน พ่อแม่ของกบมีอาชีพรับจ้างจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน กบต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เมื่อกลับจากโรงเรียน วันหยุดก็ช่วยแม่ซักผ้า รีดผ้า แม่บอกกับกบว่า กบเป็นพี่คนโต ควรจะช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของแม่บ้าง เพราะแม่กลับจากการทำงานนอกบ้านก็เหนื่อยแล้ว เมื่อว่างจากงานบ้าน กบจะรีบทำการบ้านตามที่ ครูสั่งและอ่านหนังสือทบทวนความรู้ที่ได้เรียนไป โดยไม่ต้องมีใครเตือน กบเป็นเด็กที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน เมื่อสงสัยวิชาที่เรียนในเรื่องใดก็จะขอคำแนะนำจากครูและเพื่อนที่เรียนเก่ง ถึงแม้ว่าพ่อและแม่ จะทำงานหนัก แต่ก็หาเวลาพากบไปทำบุญและฟังธรรมะที่วัด ซึ่งกบจะนำข้อคิดที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติตนเสมอ กบสามารถปฏิบัติตามหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ส่งผลให้กบเป็นผู้ที่เพื่อนให้ความไว้วางใจ ในความเป็นคนซื่อสัตย์ พูดแต่ความจริง และเมื่อทางโรงเรียนมีการตรวจสอบหานักเรียนที่เสียยา เสพติด คุณครูประจำชั้นก็ให้คำรับรองในความประพฤติของกบ

คำถาม

1. กบมีการกระทำที่แสดงว่าได้ฝึกหัด อบรมตน และพึงพาตนอย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่าง
กบช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน รีบทำการบ้าน มุ่งมั่นในการเรียน ถ้าสงสัยวิชาที่เรียนก็ขอคำแนะนำจากครูและเพื่อนที่เก่ง
2. การกระทำของกบจัดว่า เป็นการฝึกตนเองหรือพัฒนาตนเองในระดับใด จงอธิบาย
ระดับกัลยาณบุุขชน คือ มีศีล 5 ธรรม 5 เกือบถึงขั้นสมบุรณ์
3. นักเรียนสามารถประพฤตินในการฝึกตนหรือพัฒนาตนเองตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในระดับใด จงยกตัวอย่างประกอบ
ตอบตามความเห็นของนักเรียน

กรณีศึกษาที่ 2

ศรัณย์เรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีตามที่เขาดังใจ และเป็นไปตามความมุ่งหวัง ของพ่อแม่ เขาเป็นพี่คนโตจึงเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ทำให้น้องทุกคนเอาอย่าง ศรัณย์ทำงานมีรายได้ พอเลี้ยงตนเองและช่วยเหลือทางบ้านตามสมควร เขาเป็นคนที่มีความเพียรพยายามทำงานมีผลงานออกมาเป็นที่ประจักษ์จึงได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น จนกระทั่งได้เป็นหัวหน้าแผนกการที่ศรัณย์เป็นหัวหน้าที่มีลูกน้องจำนวนมาก ทำให้เขาต้องวางตนอย่างเหมาะสมกับทุกคน เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียง ถึงแม้ว่าลูกน้องบางคนจะชอบพูดจายกย่องเขา แต่เขาไม่ได้หลงไปกับคำเยินยอ บางครั้งจะมีบางคนที่ไม่ชอบเขาที่เด่นกว่าแล้วแกล้งพูดจาใส่ร้ายเขา เขาก็ไม่ถือโกรธ ให้ผลการทำงานเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริง มีบริษัท หลายแห่งมาชวนเขาไปทำงานโดยให้เงินเดือนสูงกว่า เขาก็ปฏิเสธ เพราะเขาคิดว่าการที่เขาประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้าในการงานและมีฐานะมั่นคงนั้น ก็เพราะเขามีความพอเพียงต่อการดำรงชีวิต เขาไม่หวังในทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากที่บริษัทอื่นมายื่นข้อเสนอให้ เพราะเขามีความสุขกับการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากเขาศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

คำถาม

1. การปฏิบัติตนของศรัณย์สอดคล้องกับการมุ่งสู่อิสรภาพตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างไร
 ศรัณย์มีเป้าหมายของชีวิตอย่างเหมาะสม คือ การเล่าเรียนจนจบปริญญา ทำงานมาเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีชีวิตอย่างพอเพียง มีการฝึกอบรมตนเองให้พ้นจากความโลภ เช่น ถึงแม้จะมีบริษัทอื่นมาเสนอ ให้เงินเดือนสูงกว่าที่เดิมก็ไม่ไป เพราะสำนึกใน บุญคุณของที่ทำงานแห่งแรก ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำให้เขามี การงานที่มั่นคง เขาสามารถฝึกตนเอง ไม่ให้มีความหลงในคำสรรเสริญเยินยอจากลูกน้อง เขาไม่มีความโกรธคนที่ชอบพูดจาใส่ร้ายเขา
2. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเส้นทางอันจะนำไปสู่อิสรภาพอย่างไร จงยกตัวอย่างประกอบ
 ตอบตามความเห็นของนักเรียน

(หมายเหตุ พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

เล่มที่ 1 เรื่อง ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1.		×		
2.			×	
3.	×			
4.				×
5.				×
6.	×			
7.				×
8.			×	
9.			×	
10.				×